

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

PaedDr. Alexandra Nagyová

ANALÝZA OBSAHU VYUČOVACIEHO PREDMETU PRVOUKA A JEHO
EDUKAČNÉ MOŽNOSTI

Autoreferát dizertačnej práce

Nitra 2021

Dizertačná práca bola vypracovaná v dennej forme doktorandského štúdia na Katedre pedagogiky Pedagogickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre.

Predkladateľ: **PaedDr. Alexandra Nagyová**
Katedra pedagogiky
Pedagogická fakulta, UKF v Nitre
Dražovská cesta 4
949 74 Nitra

Školiteľ: **doc. PaedDr. Dana Kollárová, PhD.**
Katedra pedagogiky
Pedagogická fakulta, UKF v Nitre
Dražovská cesta 4
949 74 Nitra

Oponenti: **prof. PhDr. Erich Petlák, CSc.**
dr hab. Alina Budniak
doc. PaedDr. Eleonóra Mendelová, PhD.

Autoreferát bol rozoslaný dňa: 14.06.2021

Obhajoba dizertačnej práce sa koná dňa 14.07.2021 o 10:00 hod. pred komisiou pre obhajobu dizertačnej práce v odbore doktorandského štúdia, vymenovanou predsedom odborovej komisie v odbore učiteľstvo a pedagogické vedy, študijný program Predškolská a elementárna pedagogika na Pedagogickej fakulte UKF v Nitre, Dražovská cesta 4, 949 74 Nitra.

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

PaedDr. Alexandra Nagyová

ANALÝZA OBSAHU VYUČOVACIEHO PREDMETU PRVOUKA A JEHO
EDUKAČNÉ MOŽNOSTI

Autoreferát dizertačnej práce

na získanie akademického titulu „philosophiae doctor“, v skratke „PhD.“
v študijnom programe: *Predškolská a elementárna pedagogika*
študijný odbor: *Predškolská a elementárna pedagogika*

Nitra 2021

OBSAH

ÚVOD	5
1 ŠTRUKTÚRA DIZERTAČNEJ PRÁCE	6
2 SÚČASNÝ STAV SKÚMANEJ PROBLEMATIKY	8
3 METODOLOGICKÁ ORIENTÁCIA VÝSKUMU	11
4 Z VÝSLEDKOV VÝSKUMU	16
5 ODPORÚČANIA PRE PEDAGOGICKÚ PRAX	23
ZÁVER.....	24
SUMMARY	25
VÝBER Z POUŽITEJ LITERATÚRY	26
ZOZNAM PUBLIKOVANÝCH PRÁC DOKTORANDA.....	30

ÚVOD

Žiak prichádzajúci do základnej školy sa nachádza v novej životnej etape, ktorá so sebou prináša rôznorodé zmeny. Tie sa viažu k jeho novej role školáka. Žiak sa zoznamuje s novým prírodným a spoločenským prostredím, stotožňuje sa s novou rolou, spoznáva doposiaľ nepoznané učebné a životné situácie. Podnety, s ktorými prichádza do kontaktu musí spozorovať, spracovať, vyhodnotiť a porozumieť im, aby následne dokázal na ne adekvátne reagovať.

Na začiatku školskej dochádzky je vo vyučovaní pozornosť venovaná najmä predmetom trivía – čítaniu, písaniu a počítaniu, pričom však nie je možné potláčať prírodovedné a sociálne učenie žiaka. Z tohto dôvodu považujeme práve vyučovací predmet Prvouka v 1. a 2. ročníku základnej školy za priestor, kde učiteľ môže, a priam sa od neho vyžaduje, aby rozvíjal u žiaka nielen jeho prírodovedné a spoločensko-vedné poznatky, ale aj kreoval jeho správanie sa v rozličných situáciách. Kultivoval jeho komunikačné zručnosti, rozvíjal schopnosti nadväzovania a udržiavania medziľudských vzťahov a ďalších zručností potrebných pri zúčastňovaní sa na spoločenskom dianí. Naplňovať tieto požiadavky na jednej strane podmieňuje pedagogická tvorivosť učiteľa, ktorá však musí zohľadňovať legislatívne vymedzený obsah vzdelávania Prvouky. Objavuje sa nám tu otázka, či súčasný obsah vzdelávania Prvouky reflektuje požiadavky kladené na tento vyučovací predmet.

Nosnou ideou našej práce je revízia, resp. aj návrh na inováciu súčasného obsahu vzdelávania Prvouky. Tento je konkretizovaný v Inovovanom štátnom vzdelávacom programe pre 1. stupeň ZŠ (2015), ktorého súčasťou je Vzdelávacie štandard Prvouka (2015). Návrh na inováciu súčasného Vzdelávacieho štandardu Prvouky (2015) je viazaný na zistenie toho, ako vnímajú súčasný obsah vzdelávania Prvouky učitelia primárneho vzdelávania a odborníci zaoberajúci sa problematikou Prvouky.

Stimulom k realizácii takto orientovaného pedagogického výskumu, je poznanie, že nahliadanie na Prvouku a jej uchopenie na legislatívnej úrovni je aj dnes problematické. To sa odráža v dynamike zmien v kontexte tohto predmetu. Aj za posledných pätnásť rokov boli realizované dve zásadné úpravy, ktoré sa dotkli názvu, obsahu vzdelávania a aj časovej dotácie Prvouky. Pripomenuli, že v kontexte slovenskej výskumnej činnosti v súčasnosti nie je výskum týkajúci sa vyučovacieho predmetu Prvouky, konkrétne jeho obsahu vzdelávania dostatočne spracovaný. Považujeme preto realizovaný výskum v predkladanej dizertačnej práci za prínos a obohatenie ako vo vedeckej oblasti, tak aj v oblasti pedagogickej praxe.

1 ŠTRUKTÚRA DIZERTAČNEJ PRÁCE

ZOZNAM TABULIEK, GRAFOV A SCHÉM

ÚVOD	11
1 VYUČOVACIE PREDMETY ELEMENTÁRNYCH REÁLIÍ	14
1.1 VYMEDZENIE VÝCHODISKOVÝCH POJMOV A VYUČOVACIEHO PREDMETU PRVOUKA	14
1.2 CHARAKTERISTIKA VYUČOVACIEHO PREDMETU PRVOUKA A JEHO ŠPECIFIKÁ	16
1.3 HISTORICKÁ GENÉZA VYUČOVACIEHO PREDMETU PRVOUKA	22
1.3.1 Vývoj názvu predmetu Prvouka	22
1.3.2 Vývoj obsahu vzdelávania Prvouky	24
1.3.3 Vývoj postavenia Prvouky v kurikule	32
2 PRVOUKA V KURIKULE SÚČASNÉHO PRIMÁRNEHO VZDELÁVANIA	35
2.1 PRVOUKA V KONTEXTE Kľúčových kompetencií pre CELOŽIVOTNÉ VZDELÁVANIE	35
2.2 CIELE VYUČOVACIEHO PREDMETU PRVOUKA V INTENCIÁCH ROZVÍJANIA KOMPETENCIÍ ŽIAKA	39
2.2.1 kognitívna kompetencia	40
2.2.2 Personálna kompetencia	43
2.2.3 Sociálna kompetencia	45
2.2.4 Prírodovedná kompetencia	49
2.2.5 Ciele Prvouky v Inovovanom štátnom vzdelávacom programe pre 1. stupeň ZŠ	52
2.3 VYUČOVACÍ PREDMET PRVOUKA A JEHO VZDELÁVACÍ OBSAH	56
2.3.1 Človek a príroda	59
2.3.2 Človek a spoločnosť	63
2.2.3 Porovnanie vzdelávacieho obsahu Prvouky s krajinami V4	66
2.3.4 Pracovná učebnica Prvouky ako prostriedok naplňovania vzdelávacieho obsahu	71
2.4 OBSAH PRVOUKY A JEJ INTERDISCIPLINÁRNE PRESAHY	74

3 VÝSKUM OBSAHU VZDELÁVANIA VYUČOVACIEHO PREDMETU PRVOUKA NA ZÁKLADNEJ ŠKOLE	80
3.1 TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ VÝSKUMU	80
3.2 VÝSKUMNÝ PROBLÉM	83
3.3 CIELE VÝSKUMU	84
3.4 OTÁZKY VÝSKUMU	85
3.5 VÝSKUMNÉ METÓDY	86
3.6 VÝSKUMNÉ NÁSTROJE	88
3.7 VÝSKUMNÝ SÚBOR	90
3.8 METODIKA VÝSKUMU	92
3.9 VÝSKUMNÉ DÁTA A ICH INTERPRETÁCIA	95
3.10 ZÁVEREČNÁ SPRÁVA VÝSKUMU	115
 ZÁVER	 158
ZOZNAM LITERÁRNYCH ZDROJOV	161
PRÍLOHY	175

2 SÚČASNÝ STAV SKÚMANEJ PROBLEMATIKY

Edukácia na 1. stupni základnej školy v Slovenskej republike predstavuje systém, ktorý pozostáva zo vzdelávacích oblastí a ich podoblastí, tie sú cez jednotlivé vyučovacie predmety integrované do vzdelávania. Štruktúru vyučovacích predmetov, teda povinné, povinne voliteľné a voliteľné predmety pre 1. stupeň ZŠ stanovuje Inovovaný štátny vzdelávací program pre 1. stupeň ZŠ (2015). Ak vychádzame z iŠVP (2015) a učebného plánu, tak vyučovací predmet Prvouka je povinným predmetom na primárnom stupni vzdelávania. V súčasnosti sa na Slovensku vyučuje v 1. a 2. ročníku základnej školy. Zaradenie Prvouky spadá do dvoch vzdelávacích oblastí – *Človek a príroda* a *Človek a spoločnosť* (iŠVP, 2015). Rámcový učebný plán obsiahnutý v Inovovanom štátnom vzdelávacom programe pre primárne vzdelávanie z roku 2015 stanovuje, že v súčasnosti je časová dotácia Prvouky:

- v 1. ročníku – 1 vyučovacia hodina za týždeň,
- v 2. ročníku – 2 vyučovacie hodiny za týždeň.

Prvouka a jej obsah vzdelávania v 1. a 2. ročníku primárneho vzdelávania kladie základy rozvoja kognitívnej, personálnej, sociálnej a prírodovednej gramotnosti žiaka. Kreuje osobnosť žiaka v smere rozvoja jeho zručností potrebných pre život, na ktorých stavia v súčasnom i budúcom živote, jeho pojmového a logického myslenia, slovnej zásoby a pozitívneho vzťahu k prírodnému a sociálnemu environmentu.

Tento predmet môžeme považovať za výrazne dynamický komponent kurikula primárneho vzdelávania. Naše štúdium literatúry a teoretické poznatky ukazujú, že Prvouka podliehala mnohým zmenám, ktoré sa nediali v žiadnom inom vyučovacom predmete. Tie sa dotýkali jeho názvu (1868, 1921, 1953, 1960, 1976, 2008, 2015), obsahu (1868, 1915, 1933, 1939, 1948, 1953, 1960, 1976, 1995, 2008, 2015), postavenia v kurikule a tiež časovej dotácie (1868, 1907, 1921, 1923, 1930, 1933, 1948, 1953, 1960, 1968, 1978, 2008, 2015). V súvislosti s uvedeným, si dovoľíme vyjadriť názor, že Prvouke sa vo vedecko-odbornej literatúre nevenuje dostatočná pozornosť. Mnohé publikácie venované problematike Prvouky, ktoré sme spracovávali analýzou historicko-literárnej metódy aj my, sú staršieho dátumu a prevažne popisného charakteru. Tu si dovoľíme upozorniť na skutočnosť, že ide o špecifickú tému v tom smere, že sa jej venujeme z pohľadu našich podmienok vzdelávania, pričom rešpektujeme prieniky susedných krajín, konkrétne krajín V4, v ktorých má tento predmet podobné postavenie a kultúrne a obsahové zázemie.

Na Slovensku sa systematicky problematike Prvouky venovali Tupý (1980), Salvová (1984), Dušková (1984), Navrátilová (1986), Zelina (1987), Mihálik (1989) alebo tiež Fabiánková (1995). Všimnime si, že to boli prevažne publikácie po roku 1976, kedy prešlo školstvo, teda aj názov a obsah Prvouky, výraznou školskou reformou. Ďalším zlomom bol až rok 2008. V súčasnosti sa Prvouke u nás publikačne venujú Doušková (2003), Wiegerová (2003), Kopáčová (2011), Žoldošová (2008), Tomkuliaková (2011), Danišková (2014), Brestenská (2014) alebo tiež Kollárová (2019). Zahraničné teoretické štúdie publikuje Klusák (2002), Budniak (2009), Čábalová (2013), Podroužek (2013), Stará (2014), Krčmárová (2014). Výskumné štúdie vzťahujúce sa k vyučovaciemu predmetu Prvouka, nachádzame skôr u českých autorov. Príkladom je Klusák (2002, 2010), Stará, Krčmárová (2014), Nagy (2018), pričom aj tu nachádzame staršie štúdie Černý (1930), Podroužek (1996). Upriamili by sme

pozornosť na to, že slovenské výskumné úsilie je pri predmete Prvouka zamerané prevažne na jej prírodovednú zložku, resp. primárne prírodovedné vzdelávanie – Žoldošová (2007, 2008), Wiegerová (2003), Rochovská, Akimjaková (2012). Táto limitovanosť vedeckých zdrojov pramení zrejme aj z dôvodu, že Prvouka je svojím obsahom obzvlášť špecifická. Už Černý (1930) upozorňoval na to, že nároky na tento predmet sú vysoké z toho dôvodu, že by mal konsolidovať obsah viacerých prírodovedných a sociálno-vedných predmetov. Zároveň to označoval ako nedostatok, ktorý spôsobuje roztrieštenosť vzdelávacieho obsahu tohto predmetu. To sa odráža aj vo výsledkoch výskumu Klusáka (2010). Keďže v Prvouke ide o pojmotvorný proces, zaoberal sa získaním odpovede na otázku, prečo je pre žiaka ťažké získať „pojmem“ z učenia o veciach okolo neho. Opiera sa o pojem „nespojité spojenie“, ktorým opisuje nejednotnosť a nesystematickosť prítomného učiva v Prvouke, čím sa zvyšuje jeho náročnosť vyučovať a učiť sa obsah tohto predmetu (učiteľ/žiak). Nezaväznosť štruktúry obsahu učiva tu autor ilustruje na príklade kedy učiteľka pri vysvetľovaní jesene, prechádza k ovociu, následne k rozdielu medzi ovocím a zeleninou, zmieni sa o hygiene a vitamínoch, listnatých stromoch, a tiež o počasi, oblečení a chorobách, čím zapríčiňuje, že pri preberaní konkrétnej témy na jednej vyučovacej hodine sa neúmerne rozširuje kvantita informácií a predmet je tak „otvorený nevyčerpatelnej bohatosti“ (Klusák, 2002). Súhlasne s výskumom Podroužka (1996) kritizuje Klusák (2010) a Čábalová (2013), nerovnomerné integrovanie prírodných vied v obsahu Prvouky oproti vedám sociohumanitným, čím je žiakovi nepriamo odovzdávaný odkaz o mocenskom postavení prírodných vied v systéme vied.

Ak v tomto duchu analyzujeme obsah vzdelávania predmetu Prvouky v súčasnosti, tak prichádzame k rovnakým zisteniam akými boli už výsledky výskumného úsilia vyššie uvedených autorov, teda k potláčaniu edukácie v oblasti sociohumanitných vied. Pomer výkonových štandardov žiaka v 1. a 2. ročníku ZŠ smerujúcich k rozvoju jeho sociálnej a prírodovednej gramotnosti je zastúpený nasledovne:

- 1. ročník ZŠ
 - 82,20 % prírodovedne orientované výkonové štandardy,
 - 17,80 % spoločenskovedne orientované výkonové štandardy,
- 2. ročník ZŠ
 - 74,60 % prírodovedne orientované výkonové štandardy,
 - 25,40 % spoločenskovedne orientované výkonové štandardy.

Ak sa pozrieme na obsah vzdelávania Prvouky susedných krajín, vidíme tu určité odlišnosti. Obsah českej Prvouky akcentuje hlavne rozvoj sociálnej gramotnosti žiaka, nakoľko spoločenskovedne orientované výkonové štandardy na konci 1.obdobia (1.-3. ročník ZŠ) sú zastúpené až v 73,30%. Oproti tomu v Maďarsku, bol do roku 2021 obsah Prvouky relatívne vyvážený. Počas prvých dvoch rokov primárneho vzdelávania k rozvoju prírodovednej gramotnosti žiaka bolo orientovaných 44,40% výchovno-vzdelávacích cieľov a k rozvoju jeho sociálnej gramotnosti smerovalo 55,60% z celkového počtu výchovno-vzdelávacích cieľov. Uviedli by sme, že v súčasnosti sa už Prvouka v úvodných ročníkoch ZŠ nevyučuje. Obsah vzdelávania Prvouky v Poľsku, resp. požiadaviek vzťahujúcich sa k obsahu Prvouky v integrovanom vzdelávacom systéme je opäť vo väčšej miere sústredený na rozvoj prírodovednej gramotnosti žiaka. K jej rozvoju smeruje z celkového počtu 65,22%, kým k rozvoju sociálnej gramotnosti žiaka je orientovaných 34,78% požiadaviek. Odborníci, ktorí sa venujú Prvouke vyzdvihujú práve aj jej výchovný charakter, resp. rozvoj sociálnej

gramotnosti žiaka prostredníctvom spoločenskovedného obsahu Prvouky. Vyššie vymedzení autori kladú skôr dôraz na realizáciu sociálnych situácií, v ktorých si žiak na základe vlastnej skúsenosti rozvíja a osvojuje princípy fungovania spoločnosti a tiež princípy svojho vlastného fungovania v spoločnosti. Vychádzajúc z komparácie obsahu Prvouky susedných krajín môžeme konštatovať, že pre rozvoj sociálnej gramotnosti žiaka má najvyšší potenciál obsah vzdelávania Prvouky v Českej republike, za ktorou do roku 2020 nasledovalo Maďarsko a potom Poľsko.

Predmet Prvouka je u nás sporný aj z hľadiska politickej sféry, dôkazom toho je, že Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR doteraz udelilo schvaľovaciu doložku len jednej pracovnej učebnici Prvouky pre 1. ročník ŽS, ale odporúča ďalšie tri pre 1. ročník ZŠ. Pracovná učebnica Prvouky pre 2. ročník so schvaľovacou doložkou neexistuje, ale MŠVVaŠ odporúča štyri, na ktoré je však možné základným školám poskytnúť dotáciu. V našom výskume však nehľadáme odpoveď prečo MŠVVaŠ pristúpilo k tomuto rozhodnutiu, nakoľko v centre nášho záujmu nie sú pracovné učebnice Prvouky, ktoré sú, resp. by mali byť nositeľom legislatívne záväzného obsahu vzdelávania Prvouky. V našej práci sa zameriavame práve na súčasný legislatívne uchopený obsah vzdelávania Prvouky, ktorý je konkretizovaný vo Vzdelávacom štandarde Prvouka (2015). Treba však povedať, že práve legislatívny obsah má vplyv na obsah pracovnej učebnice, podľa ktorého učiteľ najčastejšie postupuje. Ukázalo sa to aj vo výskume Starej a Krčmárovej (2014). Ich výskum preukázal, že základným zdrojom informácií na vyučovaní Prvouky tvorí pre učiteľky (nezávisle od dĺžky praxe) pracovná učebnica. Ukázalo sa tiež, že miera práce s učebnicou je každej učiteľky individuálna, ale vždy preukázateľná. V tejto súvislosti by sme chceli upozorniť, že učiteľka by sa v priebehu vyučovania nemala riadiť len úlohami, ktoré sa nachádzajú v učebniciach Prvouky. Na základe nášho predchádzajúceho výskumu sme totiž zistili, že učebné úlohy v pracovných učebniciach Prvouky pre 2. ročník ZŠ smerujú vo vysokej miere k rozvoju nižších kognitívnych funkcií žiaka mladšieho školského veku (Nagyová, 2020).

Štúdium odborných, vedeckých a legislatívnych dokumentov nás priviedlo k uvedeným významným (limitovaným) zisteniam spájajúcich sa s vyučovacím predmetom Prvouka a jeho obsahom vzdelávania. V našom záujme je preto priniesť nové poznanie, a to nielen na úrovni tvorby teoretických a empirických zdrojov, ale tiež v prospech obohatenia pedagogickej praxe, resp. aj v podobe návrhu na inováciu vzdelávacieho obsahu tohto vyučovacieho predmetu.

3 METODOLOGICKÁ ORIENTÁCIA VÝSKUMU

Výskumný problém

V našej dizertačnej práci sme sa sústredili na riešenie výskumného problému *Pohľad učiteľov a odborníkov na efektívnosť zmien obsahu vyučovacieho predmetu Prvouka*. Vzhľadom k formulovanému výskumnému problému bol v centre nášho záujmu skúmanie obsah vzdelávania Prvouky vo vnímaní učiteľov a odborníkov, ktorí sa venujú problematike Prvouky. Ak hovoríme o efektívnosti zmien, tak vychádzame zo základnej definície efektívnosti, ktorá predstavuje vzťah medzi účinkom vzdelávania, prostriedkami a úsilím spojeným z jeho dosiahnutím (Palán, 2002, Průcha a kol. 2009, Jones a kol., 2017). V tomto ponímaní môžeme účinok edukácie chápať ako vyučovací proces, v ktorom vyberáme metódy ale aj prostriedky, hmotné aj nehmotné. Práve vzdelávací obsah Prvouky je naším nehmotným didaktickým prostriedkom. V našom chápaní efektivity sa tiež stotožňujeme s myšlienkami, ktoré formuloval už Průcha (1990, s. 12), ktorý popisuje, že „efektívnosť vzdelávania je pomer medzi účinkom vzdelávania (v ekonomickej aj mimoekonomickej sfére spoločnosti) a reálnymi spoločenskými potrebami, uspokojovanými prostredníctvom príslušných vzdelávacích projektov“. Presnejšie, či určitý pedagogický produkt má príslušnú užitočnú hodnotu, ktorú Průcha (1990) poníma ako účelnosť z hľadiska uspokojovania potrieb spoločnosti. Pod efektívnosťou zmien v našej práci myslíme, teda to, aký je pedagogický produkt – súčasný legislatívne záväzný obsah vzdelávania Prvouky z pohľadu učiteľov a odborníkov vzhľadom k súčasným potrebám rozvoja funkčnej a sociálnej gramotnosti žiaka mladšieho školského veku, resp. orientácie sa žiaka v dnešnom svete.

Ciele a úlohy výskumu

Cieľom nášho výskumu bolo zistiť, ako vnímajú učitelia a odborníci súčasný obsah vzdelávania vyučovacieho predmetu Prvouka (2015). Spresníme, že súčasný stav obsahu je výsledkom viacerých zmien, ktorými prešiel počas posledných pätnástich rokov. V záujme splnenia primárneho cieľa výskumu nám vyplynuli nasledovné parciálne ciele:

- Zistiť, či posledná inovácia obsahu vyučovacieho predmetu Prvouka prispela k jeho skvalitneniu.
- Zistiť, aké zmeny by navrhovali učitelia a odborníci v súčasnom obsahu vyučovacieho predmetu Prvouka.
- Zistiť, akými predmetmi učitelia podporujú vzdelávací obsah Prvouky.

Z uvedených cieľov výskumu sa nám vynorili nasledovné výskumné úlohy. Prioritne sme sa sústredili na tieto úlohy:

- Analyzovať, porovnať a vyhodnotiť názory učiteľov a odborníkov na súčasný obsah vzdelávania Prvouky.
- Identifikovať, analyzovať a vyhodnotiť zmeny, ktoré by mali nastať v obsahu vzdelávania Prvouky z pohľadu učiteľov a odborníkov.

- Na základe získaných údajov konštruovať modifikovaný obsah vzdelávania predmetu Prvouka v podobe návrhu na inováciu Vzdelávacieho štandardu Prvouka.
- Analyzovať a vyhodnotiť názory učiteľov a odborníkov o potrebe podpory obsahu Prvouky inými vyučovacími predmetmi a identifikovať, v ktorých predmetoch najčastejšie rozvíjajú obsah Prvouky.
- Vyhodnotiť a interpretovať získané dáta a koncipovať záverečnú správu výskumu a prezentovať ju ako súčasť dizertačnej práce.

Na ceste k splneniu uvedených cieľov sme uplatňovali kvalitatívno-kvantitatívny dizajn výskumu. Zmiešanú stratégiu výskumu sme realizovali na základe fázového modelu sekvenčného kombinovania (Hendl, 2016). Využili sme schému QUAL→quan (Camerom, 2009), kedy bol náš výskum prioritne kvalitatívny, s cieľom vytvoriť určitú teóriu. V našom prípade išlo o vytvorenie návrhu inovovaného obsahu vzdelávania vyučovacieho predmetu Prvouka s dôrazom na vyváženú prírodovednú a spoločenskovednú zložku tohto predmetu. Kvantitatívnym prístupom sme získavali vstupné údaje, na ktoré táto teória nadväzuje. Takýto prístup nám umožnil komplexný pohľad na obsah Prvouky, kedy sme prvotné kvantitatívne dáta podporili kvalitatívnymi dátami.

Výskumné otázky

Vychádzajúc zo stanoveného výskumného problému a cieľov výskumu bolo v našom záujme získať odpovede na nasledujúce výskumné otázky:

- Ako vnímajú učitelia a odborníci súčasný obsah Prvouky v 1. a 2. ročníku ZŠ?
 - Ako vnímajú učitelia a odborníci potrebu súčasného obsahu vzdelávania Prvouky pre žiaka 1. a 2. ročníka?
 - Ako vnímajú učitelia a odborníci aktuálnosť súčasného obsahu vzdelávania Prvouky pre žiaka 1. a 2. ročníka?
 - Ako vnímajú učitelia a odborníci rozsah súčasného obsahu vzdelávania Prvouky pre žiaka 1. a 2. ročníka?
- Aké zmeny navrhujú v súčasnom obsahu vzdelávania Prvouky učitelia a odborníci?
- Ako vnímajú učitelia a odborníci potrebu podporiť obsah vzdelávania Prvouky inými vyučovacími predmetmi?

Odpovede na uvedené otázky sme získavali prostredníctvom vybraných kvantitatívnych a kvalitatívnych výskumných metód – Likertova škála, dotazníková metóda, skupinové interview a individuálny hĺbkový rozhovor. Takáto explicitná metodologická triangulácia (Flick a kol., 2004), ktorá ako hovorí Hendl (2016) je reprezentovaná kombinovanými spôsobmi získavania dát, nám zároveň zabezpečila ich validitu.

Charakteristika výskumného súboru

Pri výbere výskumnej vzorky sme sa opierali o predmet nášho skúmania, ktorým je aktuálny obsah vzdelávania Prvouky v optike učiteľov a odborníkov. Aby sa nám podarilo predmet skúmania objasniť, stanovili sme si výskumný súbor, ktorý reprezentujú tieto kategórie:

I. Učitelia 1. a 2. ročníka základnej školy

Reprezentatívny výskumný súbor pre potreby získavania kvantitatívnych dát sme realizovali náhodným výberom (Gavora, 2001). Na základe dokumentu Sieť škôl a školských zariadení Slovenskej republiky (základné školy), ktorý je dostupný na stránke MŠVVaŠ sme žrebovaním (pomocou generátora náhodných čísel), vybrali a následne oslovili na spoluprácu 32 základných škôl. Išlo nám tu o získavanie dát prostredníctvom Likertovej škály. V tejto časti výskumnej činnosti sme distribuovali Likertovu škálu celkovo 147-mim učiteľom 1. a 2. ročníka ZŠ. Jej návratnosť bola v počte 126, čo predstavuje 85,71%. Zastúpenie počtu učiteľov podľa krajov bolo nasledovné – Bratislavský 14,27%; Trnavský 7,94%; Trenčiansky 12,70%; Nitriansky 21,43%; Žilinský 11,91%; Banskobystrický 11,11%; Prešovský 9,53%; Košický 11,11%.

Následne sme pristúpili k tvorbe výskumnej vzorky pre potreby získavania kvalitatívnych dát pomocou dotazníka. Vzorkovanie sme realizovali zámerným, kritériálnym spôsobom (Hendl, 2016). Kritériom výberu bolo, že musí ísť o učiteľov 1. a 2. ročníka ZŠ, ktorí v súčasnosti vyučujú Prvouku. Nakoľko v predchádzajúcej výskumnej činnosti sme už pracovali so skupinou učiteľov, tak z týchto sme vybrali, práve tých, ktorí spĺňali naše kritérium. Znamená to, že sme dotazník administrovali celkovo 132 učiteľom. Návratnosť dotazníka bola 81,06%, čo predstavuje 107 vyplnených dotazníkov. Podľa krajov boli učitelia v tomto percentuálnom zastúpení – Bratislavský 14,95%; Trnavský 6,54%; Trenčiansky 9,35%; Nitriansky 25,23%; Žilinský 10,28%; Banskobystrický 13,08%; Prešovský 9,53%; Košický 11,22%.

Ďalší reprezentatívny výskumný súbor pre potreby získavania dát metódou skupinového interview boli opäť učitelia. Pri tejto metóde nám išlo opäť o získavanie kvalitatívnych dát, preto sme využili zámerné, homogénne vzorkovanie (Hendl, 2016). Umožnilo nám to vytvoriť efektívnu diskusnú skupinu. Do reprezentatívneho súboru sme zaradili 8 učiteľov, ktorí v súčasnosti vyučujú predmet Prvouka. Učiteľov sme vyberali z dvoch krajov a to Trnavského a Nitrianskeho. Urobili sme tak z toho dôvodu, že v predchádzajúcich výskumných súboroch bolo práve z Nitrianskeho kraja najviac učiteľov a z Trnavského najmenej. Upozornili by sme však, že vybraní učitelia neboli súčasťou výskumnej vzorky pre potreby Likertovej škály a dotazníkovej metódy. Nakoľko bolo naším zámerom prostredníctvom týchto skupinových interview rozšíriť a hlbšie preskúmať dáta získané pomocou dotazníka.

II. Odborníci zaoberajúci sa problematikou Prvouky

Keďže sa v našom výskume zaoberáme aj názormi odborníkov na súčasný obsah vzdelávania Prvouky, bolo našou úlohou vytvoriť zodpovedajúci výskumný súbor. Výskumný súbor bol vytvorený zámerným výberom. Oslovili sme teda odborníkov, ktorí spĺňali aspoň jednu z nasledovných kritérií – vyučujú didaktiku Prvouky na pedagogických fakultách minimálne päť rokov, sú autormi publikácií k didaktike Prvouky, sú autormi učebníc Prvouky. S výskumnou vzorkou odborníkov sme následne realizovali individuálny hĺbkový rozhovor, prostredníctvom ktorého sme získavali potrebné kvalitatívne dáta. Oslovili sme piatich odborníkov, pričom výskumu sa ich zúčastnil rovnaký počet.

Výskumné metódy a metodika výskumu

Z charakteru nášho výskumného problému, z neho plynúceho hlavného cieľa a čiastkových cieľov, vyplynula potreba použiť nasledovné výskumné metódy:

Literárna metóda bola pre nás prioritou v pilotnej časti práce, kedy sme upriamili pozornosť na vstupné teoretické dáta, ktoré sme zhromaždili k riešenej problematike. Analyzovali sme doterajšie informácie a poznatky, komparovali názory autorov z danej problematiky. Postupovali sme podľa relevantných zdrojov súvisiacich s našou témou. V rámci jednotlivých teoreticko-analytických metód sme pracovali s domácou a zahraničnou literatúrou a to s rôznymi monografiami, pedagogickými slovníkmi, zborníkmi, odbornými a vedeckými pedagogickými periodikami.

Likertovou škálou sme zhromažďovali kvantitatívne dáta, ktoré nám slúžili ako prvotný vstup do problematiky, na základe ktorých sme pristúpili k tvorbe dotazníka. Pre potreby Likertovej škály sme vytvorili posudzovaciu škálu „*Názory učiteľov o obsahu vzdelávania Prvouky*“, ktorá bola našim výskumným nástrojom. Pozostávala zo šiestich položiek. Ku každej položke sa mohli učitelia vyjadriť na päť stupňovej škále (súhlasím, čiastočne súhlasím, nemám vyhranený názor, čiastočne nesúhlasím, nesúhlasím). Likertovou škálou sme teda zistili aké sú názory učiteľov primárneho vzdelávania o súčasnom obsahu vzdelávania Prvouky. Jednotlivé výroky posudzovacej škály vychádzali z nami naštudovanej odbornej literatúry.

Využili sme tiež *dotazníkovú metódu*, ktorej výskumný nástroj – dotazník mal kvalitatívnu povahu. Znamená to, že všetky položky v ňom boli otvorené, ktoré konkretizovali a rozširovali názory učiteľov o súčasnom obsahu vzdelávania Prvouky, ktoré sme získali pomocou položiek Likertovej škály. Dotazník vlastnej konštrukcie pozostával z deviatich otvorených položiek. Uviedli by sme, že časový rozstup medzi distribúciou výskumného nástroja s Likertovou škálou a kvalitatívne orientovaného dotazníka bol 2 mesiace. K rozhodnutiu, že položky s Likertovou škálou nebudú súčasťou samotného dotazníka sme pristúpili z toho dôvodu, aby sme zabezpečili relevantnosť odpovedí účastníkov výskumu. Máme tým na mysli to, aby odpovede na otvorené otázky v dotazníku neboli ovplyvnené vyjadrením súhlasu, resp. nesúhlasu s výrokom, ktorý sa viazal k vyjadrenému názoru Likertovou škálou (alebo tiež naopak). V našom záujme bolo teda zamedziť zámernému zosúladeniu výpovedí zo strany účastníkov výskumu. Zároveň sme tak mohli porovnať získané údaje a overiť pravdivosť vyjadrení, čím sme z nášho pohľadu zvýšili spoľahlivosť celého výskumu.

Zrealizovali sme dve *skupinové interview*, ktorých sa zúčastnilo celkovo 8 participantov Prostredníctvom výskumného nástroja, v našom prípade pripraveného formulára s otázkami pre pološtruktúrované interview sme získavali kvalitatívne dáta. Zámerom tejto výskumnej metódy bolo overiť a rozšíriť údaje získané pomocou dotazníka a Likertovej škály. Osobitosť tejto výskumnej metódy spočíva v potenciáli skupinovej dynamiky. Výhodou bolo to, že výpovede jednotlivca boli priamo konfrontované myšlienkami ostatných účastníkov.

V záverečnej fáze zhromažďovania výskumných dát sme uplatnili metódu *hlbkového rozhovoru*. Hĺbkový rozhovor bol na rozdiel od skupinového interview realizovaný s odborníkmi, ktorí sa zaoberajú problematikou Prvouky. Pološtruktúrovaným rozhovorom sme získali kvalitatívne dáta v podobe výrokov od piatich odborníkov, ktoré sa vzťahovali k našim

cieľom výskumu, avšak nie z pohľadu učiteľov ale z pohľadu odborníkov. Naším zámerom bolo overiť a prehliadnúť dáta získané od učiteľov.

Analýza a vyhodnotenie kvantitatívnych dát, ktoré sme získavali prostredníctvom Likertovej škály podliehali vyhodnoteniu pomocou *matematicko-štatistickej metódy*. Využívali sme metódu určovanie frekvencie, t.j. relatívnu početnosť výskytu. Kvalitatívne dáta získané pomocou dotazníka, skupinového interview a hĺbkového rozhovoru sme podrobili vyhodnoteniu pomocou analytickej stratégie konštantnej komparácie, v rámci ktorej sme uplatnili *metódu kódovanie textu*. Pri otvorenom kódovaní bolo našou úlohou konštruovať významové kategórie, čím sme kondenzovali východiskový text v podobe protokolu. Následne sme pristúpili k analytickej stratégii konštantnej komparácie. Našou úlohou bolo porovnať, resp. hľadať zhody v jednotlivých významových kategóriách, ktoré reprezentujú pohľady učiteľov a odborníkov na súčasný obsah vzdelávania Prvouky. Umožnilo nám to pristúpiť k splneniu výskumnej úlohy, ktorou je návrh inovácie Vzdelávacieho štandardu Prvouka pre 1. a 2. ročník ZŠ.

4 Z VÝSLEDKOV VÝSKUMU

Hlavným cieľom dizertačnej práce bola teoretická analýza a výskum obsahu vzdelávania vyučovacieho predmetu Prvouka na základnej škole. V empirickom skúmaní sme sa zamerali na zistenie toho, ako vnímajú učitelia a odborníci súčasný obsah vzdelávania vyučovacieho predmetu Prvouka.

Podarilo sa nám zistiť, že obsah Prvouky je pre vzdelávanie žiaka rozhodne potrebný. Ak máme uvažovať o potrebe obsahu vzdelávania pre žiaka úvodných ročníkov ZŠ, tak obsah vzdelávania Prvouky chápeme ako prostriedok, pomocou ktorého dochádza k napĺňaniu edukačných cieľov, ktoré sa viažu k poznávaniu prírodného a sociálneho environmentu.. Zistili sme, že obsah v interakcii so žiakom plní významné úlohy:

- Rozvíja *zručnosti potrebné pre život* resp. soft skills. Tieto zároveň napĺňajú myšlienky správy *Zručnosti pre sociálny pokrok* OECD (2015), ktorá zdôrazňuje potrebu rozvíjať žiaka celostne s vyváženou zostavou kognitívnych (pojmové a logické myslenie rozvíjané cez obsah Prvouky), sociálnych (interakčné, komunikačné, organizačné a behaviorálne zručnosti rozvíjané cez obsah Prvouky) a emocionálnych zručností (rozvoj schopnosti vnímania emócií druhých, pochopenia emócií a následne ich riadenia prostredníctvom tém Prvouky) s cieľom lepšie čeliť výzvam 21. storočia.
- *Rozvíja myslenia a slovnú zásobu žiaka*, pretože práve prostredníctvom obsahu Prvouky a prístup k obsahu podmieňuje rozvoj jeho logického myslenia. Žiak pracuje s jazykovým kódom, rozširuje si slovnú zásobu, ale v nemalej miere sa tu podieľa vnímanie, pozornosť, predstavivosť, pamäť myslenie a reč. Sú tu aktívne všetky kognitívne konštrukty. Cez cvičenia na rozvíjanie myslenia, ktoré sú podstatné vo fixačnej fáze vyučovania Prvouky podporujeme u žiakov myšlienkové operácie – analýzy, syntéza, porovnávanie, triedenie, zovšeobecnie a ďalšie. Podporujeme tým nielen jazyk a komunikáciu, ale rovnako aj matematiku a prácu z informáciami.
- Smeruje k *rozvoju vzťahu žiaka k environmentu a výchove k trvalo udržateľnému rozvoju*. Pozornosť je na vyučovaní Prvouky zacielená na to, aby žiak porozumel a zvnútornil si princípy ochrany environmentu pred zámerným poškodením ľudským pričinením a utváral si tiež vzťah k ľudovým tradíciám. V tomto smere spočíva potreba obsahu Prvouky pre žiaka v rozvoji jeho zodpovedného správania sa k environmentu s cieľom zachovania kvality života v súčasnosti a v budúcnosti.

Na základe týchto zistení, môžeme konštatovať, že učitelia a odborníci vnímajú obsah Prvouky ako dôležitý „nástroj“, ktorý v interakcii so žiakom smeruje k rozvoju jeho kognitívnej, sociálnej a prírodovednej gramotnosti. Tie tvoria základné komponenty funkčnej gramotnosti, ktorá podmieňuje pozitívnu orientáciu sa žiaka v dnešnom svete.

Zistili sme tiež, že posledná inovácia (2015) obsahu vzdelávania Prvouky neprispela k jeho skvalitneniu. Súčasný obsah Prvouky je pre žiaka a jeho orientáciu sa v dnešnom svete len čiastočne aktuálny. Ukázalo sa to v tom, že v obsahu Prvouky absentujú témy – *Nástrahy internetu* a *Rodina v premenách spoločnosti*. V rámci témy *Nástrahy internetu* nehovoríme o schopnosti žiaka dokázať obsluhovať a využívať informačno-komunikačné technológie.

Pojednávame o skutočnosti, že obsah Prvouky neintegruje témy, ktoré sa viažu k rizikám ich využívania. Cez témy súčasnej Prvouky by žiak mal získať vedomosti o tom, aké údaje by nemal zverejňovať na internete, a prečo by prostredníctvom sociálnych sietí nemal nadväzovať kontakty s cudzími ľuďmi. Pri téme *Rodina v premenách spoločnosti* spočíva neaktuálnosť súčasného obsahu Prvouky v tom, že nereflektuje fakt, že rodina sú v prvom rade vzťahy členov, ktorí žijú v jednej domácnosti, a nie ich samotná kategorizácia.

Ďalším negatívom súčasného obsahu Prvouky je, že jeho rozsah v oblasti sociálneho rozvoja žiaka je nepostačujúci. Zapríčiňuje to vysoké zastúpenie prírodovedných tém, a zastúpenie s nimi súvisiacich výkonových štandardov vo Vzdelávacom štandarde Prvouka (2015). Zistili sme, že tieto sú pre žiaka v 1. a 2. ročníku základnej školy z hľadiska vekuprimeranosti, teda aj náročnosti na myšlienkové operácie žiaka v úvodných ročníkoch ZŠ mnohokrát náročné. Nevyváženosť tém a ich čiastočná neaktuálnosť v súčasnom obsahu Prvouky nám potvrdila význam nami zamýšľanej inovácie súčasného Vzdelávacieho štandardu Prvouka (2015).

V rámci realizácie nášho výskumu, sme tiež identifikovali zmeny, ktoré by v súčasnom obsahu vzdelávania Prvouky mali nastať, aby sa uvedené negatíva odstránili. Ide o aktualizáciu v smere *vylúčenia, redukcie rozsahu, zaradenie a presunutia tém v rámci jednotlivých ročníkov*. Dokumentuje ich nasledujúca tabuľka.

Tabuľka 1

Zmeny v súčasnom obsahu vzdelávania Prvouky

Vylúčenie tém zo súčasného obsahu Prvouky	
<i>1. ročník ZŠ</i>	<i>2. ročník ZŠ</i>
Kyvadlo Svetlo a tieň Priehľadnosť a priesvitnosť látok	Pôda Filtrácia
Redukcia rozsahu tém v súčasnom obsahu Prvouky	
<i>1. ročník ZŠ</i>	<i>2. ročník ZŠ</i>
Opelňovanie Presýpacie hodiny	Semená rastlín Klíčenie Semien Odparovanie Svaly
Zaradenie nových tém do súčasného obsahu Prvouky	
<i>1. ročník ZŠ</i>	<i>2. ročník ZŠ</i>
Duševné zdravie Etické správanie Ohrozenie v bežnom živote Rodina v premenách spoločnosti	Nástrahy internetu Etické správanie
Presun tém medzi ročníkmi v súčasnom obsahu Prvouky	
<i>Z 1. ročníka ZŠ do 2. ročníka ZŠ</i>	<i>Z 2. ročníka ZŠ do 1. ročníka ZŠ</i>
-	Čas

V uvedenej tabuľke môžeme vidieť konkrétne témy obsahu Prvouky, ktorých sa dotýkajú vyššie vymedzené zmeny v štyroch smeroch – vylúčenie, redukcia rozsahu, zaradenie

a presunutie tém v rámci jednotlivých ročníkov. Upozornili by sme, že naším výskumným zámerom je tvorba návrhu na inovácia Vzdelávacieho štandardu Prvouka (2015). Z tohto dôvodu sme v dizertačnej práci pristúpili k prepojeniu výkonových štandardov žiaka (uvedené vo Vzdelávacom štandarde Prvouka, 2015) s témami vymedzenými v predchádzajúcej tabuľke. Značí to, že implementáciu zmien na základe záverov výskumu sme realizovali na úrovni výkonových štandardov žiaka, ktoré má v 1. a 2. ročníku ZŠ vedieť a dokázať. Nami navrhnutý model inovácie, je vyvrcholením našej práce. Ukážku z neho uvedieme však až v úplnom závere tejto kapitoly, a to z dôvodu, že v našom záujme bolo sústrediť v ňom nielen úpravy výkonových štandardov, ale tiež ich prepojenie s obsahmi ostatných vyučovacích predmetov.

V súvislosti s integráciou obsahu Prvouky s inými vyučovacími predmetmi, sme zistili, že význam uplatňovania medzipredmetových vzťahov spočíva v dvoch úlohách. Zabezpečujú *prepájanie a aplikáciu vedomostí žiaka a kompenzujú nízku časovú dotáciu Prvouky*. Tu si dovoľme vyjadriť nesúhlas s našimi výsledkami výskumu. Nepovažujeme kompenzáciu nízkej časovej dotácie Prvouky ako jednu z úloh vytvárania medzipredmetových vzťahov. Z nášho pohľadu pri prepájaní obsahov vyučovacích predmetov by nemalo ísť o mechanické vtesnanie učiva Prvouky do iného predmetu, aj keď sa javí, že súvisí s obsahom danej hodiny. Zistili sme tiež, že najvhodnejšími predmetmi pri prepájaní obsahu Prvouky sú *Slovenský jazyk a literatúra (literárna zložka), Výtvarná výchova a Hudobná výchova*.

Prepájanie obsahu vzdelávania Prvouky s obsahmi *literárnych textov* má svoje opodstatnenie práve v tom, že v Prvouke ide o pojmotvorný proces. Vyplýva z toho, že pojmy, ktoré si žiak osvojuje na Prvouke, nachádza tiež v literárnych textoch. Príkladom môže byť, že literárny hrdina sa ocitne v podobnej situácii ako žiak, alebo v podobnom prostredí, v ktorom sa nachádzajú rozmanité javy. V texte je pojem zakomponovaný do širšieho kontextu, čo vedie žiaka k pochopeniu, že daný pojem nie je izolovaný ale súvisí tiež s ďalšími.

Na *Hudobnej výchove* môže učiteľka okrem obsahovo blízkych textov piesní využívať ďalšie hudobné činnosti (percepčné, vokálne, inštrumentálne, hudobno-pohybové, hudobno-dramatické), ktorými by rozširovala a prehlbovala obsah Prvouky.

Pri konkretizovaní učiva Prvouky má významné postavenie *Výtvarná výchova*. Cez výtvarné vyjadrovacie prostriedky môžeme zistiť, ako žiak o danej téme, o jej súvislostiach premýšľa. Vyvodili sme záver, resp. spresnili výsledky výskumu v tom zmysle, že ide o konkretizáciu pojmov. Na Prvouke žiak jav vníma, spozná, priradí k nemu pojem. S pojmom sa mu spája určitá predstava konkrétneho javu, či už predmetu alebo deja. Práve tento jav a túto predstavu vieme podchytiť umeleckým vyjadrením, kedy ich žiak prostredníctvom výtvarných techník(kresba, maľba, modelovanie) prenáša do hmatateľnej podoby a to v rámci výtvarných činností vo vyučovaní.

Uviedli by sme, že vychádzajúc z analýzy výskumných dát sme dospeli aj k ďalším výskumným zisteniam. Nemali sme ich však explicitne dané vo výskumných cieľoch našej práce. Napriek tomu ich považujeme za cenné výsledky, ktoré nám tiež pomohli pri návrhu inovovaného Vzdelávacieho štandardu vyučovacieho predmetu Prvouka. Zistili sme, že:

- *časová dotácia Prvouky v 1. ročníku ZŠ by mala byť zvýšená z jednej na dve vyučovacie hodiny týždenne.*

- že medzi autormi jednotlivých učebníc vyučovacích predmetov, by mala existovať spolupráca. A to s cieľom *zabezpečiť integritu ich obsahov v prospech uplatňovania medzipredmetových vzťahov.*

Na základe vyššie uvedených záverov nášho výskumu uvedieme ukážku nami navrhutej inovácie vzdelávacieho štandardu Prvouka.

VZDELÁVACÍ ŠTANDARD PRVOUKY

(PREHĽAD TEMATICKÝCH OBLASTÍ PRVOUKY V 1. ROČNÍKU ZŠ)

- I. **RASTLINY** (10 hodín)
- II. **ŽIVOČÍCHY** (12 hodín)
- III. **ČLOVEK** (12 hodín)
- IV. **NEŽIVÁ PRÍRODA A SKÚMANIE PRÍRODNÝCH JAVOV** (8 hodín)
- V. **SPOLOČNOSŤ** (20 hodín)

Časová dotácia predmetu: 2 hod/týždeň

TEMATICKÁ OBLASŤ: RASTLINY

(ukážka)

VÝKONOVÝ ŠTANDARD	VYBRANÉ POJMY	MEDZIPREDMETOVÉ VZŤAHY
Žiak na konci 1. ročníka vie/dokáže: - rozpoznať základné časti rastlín identifikovať základné časti rastlín (prhláva dvojdomá, púpava lekárska, rebríček obyčajný, kapsička pastierska, ruža šíповá, pagaštan konský), - identifikovať päť podobností a päť odlišností v tvaroch, veľkosti, farbe základných častí rôznych rastlín, - na základe vlastného pozorovania triediť rastliny na byliny, kry a stromy, - deliť rastliny podľa tvaru listov na listnaté a ihličnaté, - opísať funkcie jednotlivých častí rastlín (napríklad: koreňom rastlina čerpá z pôdy vodu a živiny), vysvetliť význam opelenia, - že plod je časť rastliny, ktorá vzniká z kvetu, - že plody obsahujú semená, z ktorých vyrastú nové rastliny.	koreň – stonka – list – kvet – plod – semená – byliny – kry – stromy – ihličnatý strom – listnatý strom – rast – príjem živín – rozmnožovanie – opelenie – púpava – ruža prhláva – pagaštan	Literárna výchova Texty z Čítanky – Kapela, Lásky k prírode Výtvarná výchova Kresba alebo maľba – obľúbená rastlina, kvety na lúke, kvety z rozprávky Modelovanie – misa na ovocie, plody ovocia a zeleniny Hudobná výchova Vokálne činnosti – Na zelenej lúke sedí zajac, V kvetinovom bufete (napodobňovanie šuchotu lístia, zvuku včiel) Inštrumentálne a perцепčné činnosti Počúvanie zvukov prírody – zvuky vetra Vyjadrenie zvukov prírody – opadávanie gaštanov vyjadriť ozvučnými dvierkami

TEMATICKÁ OBLASŤ: NEŽIVÁ PRÍRODA A SKÚMANIE PRÍRODNÝCH JAVOV

(ukážka)

VÝKONOVÝ ŠTANDARD	VYBRANÉ POJMY	MEDZIPREDMETOVÉ VZŤAHY
Žiak na konci 1. ročníka základnej školy vie/dokáže: - vysvetliť rozdiel medzi živými a neživými súčasťami prírody, - triediť na základe znakov, identifikovaných vlastným pozorovaním, prírodné objekty na živé, neživé a odumreté, - vysvetliť, na čo všetko používa človek vodu a čo by sa stalo, ak by jej mal nedostatok, - vysvetliť, aký význam má voda v pôde a ako sa to týka človeka, - že voda sa vyskytuje v rôznych formách (niektoré vymenuje, napr. ľad, vodná para, sneh, dážď, námraza, rosa), - vymenovať tri typy vodných zdrojov, - že hlavným zdrojom svetla je Slnko, - vymenovať ďalšie zdroje svetla: plameň, blesk, žiarovka a iné elektrické zariadenia, ktoré vytvára človek, - navrhnuť vlastný spôsob merania časového úseku, - zostrojiť presýpacie hodiny, určiť dĺžku trvania (viac/menej času) na základe presypania presýpacích hodín.	živá príroda – neživá príroda – živé – neživé – odumreté súčasti prírody – nedostatok – ľad – vodná para – dážď – rosa – námraza – sneh – zdroj svetla – Slnko – plameň – blesk – žiarovka – elektrické zariadenie – čas – presýpacie hodiny – viac času – menej času	Literárna výchova Texty z Čítanky – <i>Dúhový dom, Dáždik padá</i> Výtvarná výchova Kresba a maľba – <i>logo zákazu znečisťovania vody a prírody, život bez vody</i> Modelovanie - <i>typy vodných zdrojov, prírodné objekty, kamene, konáre, skaly</i> Hudobná výchova Vokálne činnosti – <i>Prší, prší, Horela lipka horela, (napodobňovanie zvuk dažd'a, praskanie ľadu)</i> Inštrumentálne a perцепčné činnosti vyjadrenie zvukov prírody – <i>zvuk dažd'a, búrky vyjadriť tamburínou</i>

Uvedené tabuľky reprezentujú náš návrh inovácie Vzdelávacieho štandardu Prvouka, v ktorom sú premietnuté návrhy učiteľov a odborníkov. Pripomenieme, že ide o zmeny v štyroch smeroch – *vylúčenie výkonových štandardov, redukcia rozsahu výkonových štandardov, presunutie v rámci jednotlivých ročníkov a zaradenie nových výkonových štandardov*. Jednotlivé zmeny sme v dizertačnej práci farebne odlíšili. V ukážke môžeme vidieť výkonové štandardy označené oranžovou farbou, ktoré sa vzťahujú k zmene v smere redukcie ich rozsahu.

Zároveň sme do inovovaného Vzdelávacieho štandardu Prvouky implementovali príklady medzipredmetových vzťahov s *Literárnou výchovou, Výtvarnou výchovou a Hudobnou*

výchovou. Tie z našich záverov vychádzali ako predmety, v ktorých učitelia najčastejšie rozvíjajú obsah Prvouky.

Ako sme si mohli všimnúť, vo Vzdelávacom štandarde sa nachádza aj kategória *vybrané pojmy*. Tá v našom ponímaní, nahrádza, resp. spresňuje obsahový štandard v pôvodnom Vzdelávacom štandarde Prvouka (2015). Kategória *vybrané pojmy* zobrazuje pojmy a výrazy, ktoré si má žiak v súvislosti s výkonovými štandardmi a témami, ktoré na ne nadväzujú osvojiť. Upozornili by sme, že tieto nevyplývajú z cieľov nášho výskumu. Pristúpili sme k nim z toho dôvodu, že Prvouka je charakteristická rozvíjaním myšlienkových operácií, pri ktorých vychádzame z pojmov jednotlivých učív. K uvedeným pojmom sme sa dostali našim uskutočneným výskumom (Nagyová, 2020). Z nich sme do navrhovaného štandardu vybrali na ukážku však len kľúčové. Samozrejme si uvedomujeme, že v prípade aktualizácie Vzdelávacieho štandardu Prvouka (2015) na základe nášho návrhu, by sme pristúpime k hĺbkovej analýze učív a pojmov. Presne by sme vymedzili pojmy, ktoré si má žiak v danom ročníku osvojiť.

Ďalšiu zmenu, ktorú sme mohli zaznamenať, je *zvýšenie časovej dotácie Prvouky v 1. ročníku ZŠ*. Pristúpili sme k tomuto rozhodnutie, na základe vedľajších výskumných zistení. Tento nedostatok vyučovacieho predmetu Prvouka rezonoval a opakoval sa vo všetkých výpovediach participantov. V nami inovovanom Vzdelávacom štandarde Prvouky sme tiež navrhli *počet vyučovacích hodín* pre jednotlivé tematické oblasti.

Dovolíme si vyjadriť názor, že nami navrhnutá inovácia legislatívne záväzného obsahu vzdelávania Prvouky, by mohla v tomto smere prispieť k jeho skvalitneniu. A to z toho dôvodu, že ide o aktualizáciu, ktorá vychádza z cenných poznatkov získaných z pedagogickej praxe.

5 ODPORÚČANIA PRE PEDAGOGICKÚ PRAX

V dizertačnej práci sme sa zaoberali súčasným obsahom vzdelávania Prvouky, konkrétne Vzdelávacím štandardom Prvouka (2015). Naším prioritným zámerom bola jeho analýza a inovácia v prospech jeho skvalitnenia, ktorá vychádza z potrieb pedagogickej praxe. Na základe výsledkov nášho výskumu si dovoľíme formulovať niekoľko odporúčaní pre pedagogickú teóriu a pedagogickú prax:

- Vlastným kritickým prístupom a pedagogickou tvorivosťou eliminovať, resp. zmierniť výrazné nedostatky súčasného obsahu vzdelávania Prvouky. Máme na mysli nedostatky, ktoré sa týkajú čiastočnej aktuálnosti, nevyváženosti prírodovedných a spoločenskovedných tém a nedostatočného rozsahu spoločenskovednej oblasti súčasného Vzdelávacieho štandardu Prvouka (2015).
- V rámci disponibilných vyučovacích hodín zvýšiť časovú dotáciu Prvouky v 1. ročníku ZŠ.
- Obsah Prvouky podporovať aj na ostatných vyučovacích predmetoch, a to čo v najvyššej miere.
- V snahe skvalitniť proces vyučovania Prvouky zabezpečiť účasť učiteľov na aktualizacom alebo inovačnom vzdelávaní zameranom na didaktiku Prvouky.
- Na úrovni inštitúcií zastrešujúcich inovačné a aktualizčné vzdelávanie vytvárať kurzy, webináre a semináre zamerané na didaktiku Prvouky.
- Vytvoriť expertné skupiny učiteľov a odborníkov, ktorí by kooperovali pri tvorbe Vzdelávacieho štandardu Prvouka. V tíme by mali byť nielen odborníci z akademickej obce, ale aj učitelia z praxe.
- Pri tvorbe učebníc pre jednotlivé vyučovacie predmety primárneho vzdelávania odporúčame ich autorom vzájomne spolupracovať, a to s cieľom zabezpečiť integritu ich obsahov v prospech uplatňovania medzipredmetových vzťahov.
- V rámci vysokoškolského vzdelávania, konkrétne predmetu Didaktika Prvouky zabezpečiť podrobnú prácu študentov s kurikulumom Prvouky a viesť ich k jeho kritickému posúdeniu v súčinnosti s možnou didaktickou aplikáciou v praxi.

ZÁVER

Vyučovací predmet Prvouka predstavuje pre žiaka na začiatku školskej dochádzky *základný pilier* napomáhajúci jeho orientácii sa v dnešnom svete. Prvouka svojím obsahom dáva žiakovi priestor pre objavovanie a zoznamovanie sa so svojím okolím, pričom prechádza od svojho najbližšieho okolia – rodina, domov, cesta do školy až k poznávaniu vzdialenejšieho environmentu. Potreba tohto vyučovacieho predmetu spočíva v tom, že tak, ako sa žiak na materinskom jazyku učí písať, tak sa cez obsah Prvouky učí porozumieť, adaptovať a aktívne zúčastňovať na živote v spoločnosti.

Hlavným cieľom dizertačnej práce bola teoretická analýza a výskum súčasného obsahu vzdelávania vyučovacieho predmetu Prvouka na základnej škole. V empirickom skúmaní sme sa zamerali na zistenie toho, ako vnímajú učitelia a odborníci súčasný obsah vzdelávania vyučovacieho predmetu Prvouka.

Prínos pre pedagogickú vedu vidíme v rozmeroch rozvoja predmetovej didaktiky, konkrétne didaktiky vyučovacieho predmetu Prvouka. Naším výskumom sme do pedagogickej vedy prispeli inováciou Vzdelávacieho štandardu Prvouka. Predchádzala jej hĺbková analýza vzdelávacieho obsahu Prvouky a bola komparovaná s názormi učiteľov a odborníkov s dôrazom na súčasné vzdelávacie potreby žiaka 1. a 2. ročníka, konkrétne o prírodnom a sociálnom environmente. Realizáciu takto orientovaného pedagogického výskumu podnietili aj naše skúsenosti z pedagogickej praxe. Počas priebežnej aj súvislej pedagogickej praxe často zaznievali z úst učiteľov negatívne hodnotenia na súčasný obsah uvedeného vyučovacieho predmetu.

V rámci pedagogickej teórie považujeme našu prácu za tiež pomerne významný krok. Ako to rezonuje v celej našej práci, autori v odbornej alebo výskumnej rovine sa Prvouke venujú iba ojedinele. Naša práca sústreďuje poznatky, ktorými sme rozšírili pedagogickú teóriu. Môže sa stať študijným materiálom pre pregraduálnu prípravu učiteľov, prípadne pre formy ďalšieho vzdelávania učiteľov pre 1.stupeň ZŠ, alebo potreby ďalších vedeckých pracovníkov či pedagogických pracovníkov, ktorých táto problematika oslovuje.

Za rovnako významné považujeme naše dosiahnuté výsledky ako obohatenie pedagogického výskumu o nové empirické dáta. Vychádzame z toho, že identicky ako teoretické spracovanie tejto problematiky, sú aj jej empirické zistenia z tejto predmetovej didaktike ojedinelé. Prostredníctvom výskumu sme priniesli zistenia o obsahu vzdelávania Prvouky a dospeli sme k jeho inovácii. Zároveň môže byť náš výskum inšpiráciou pre hlbšie vedecké bádanie v oblasti medzipredmetových vzťahov Prvouky, alebo môže byť inšpiráciou k revízii Vzdelávacieho štandardu Vlastiveda, ktorý vychádza a zároveň nadväzuje na Vzdelávací štandard Prvouka pre 1. a 2. ročník ZŠ.

Významný prínos našej práce vidíme aj pre pedagogickú prax. Ak by sa na úrovni školskej politiky pristúpilo k tvorbe Vzdelávacieho štandardu Prvouka na základe nášho návrhu, prispelo by to k skvalitneniu nielen pedagogicko-didaktickej práce učiteľov ale tiež k rozvoju žiaka mladšieho školského veku. Nakoľko, predložené výskumné zistenia vychádzajú z názorov súčasných učiteľov a odborníkov, ktorí Prvouku aktívne vyučujú, alebo sa ňou zaoberajú na pedagogicko-vedeckej úrovni.

SUMMARY

The educational subject of the Elementary Realia (ER) presents a basic pillar for a pupil that helps its orientation in the world. ER with its topics gives space for the pupil to discover and meet with his surroundings. From family, home, his school route to recognizing further environments. The need of this educational subject consists of learning to understand, adapt and actively participate on the life in society the same way how the pupil is learning to write by his mother language.

The main goal of the dissertation thesis was theoretical analysis and research of the present educational content of the ER on primary school. In the empiric research we aimed to find out, how teachers and professionals perceive the present educational content of the ER.

We see the benefits for the pedagogy science in the progress of subject didactics, particularly the didactics of the educational content of ER. With our research we contributed with the innovation of the educational standard of the ER to the pedagogy science. For that to happen we deeply analysed the educational content of ER and it was compared with the teachers and professionals opinions while emphasizing to the present educational needs for a pupil in the 1. and 2. grade, particularly about the natural and social environment. Our experiences from the pedagogical practice also contributed to the pedagogical research. During our pedagogical practice a lot of teachers negatively rated the present content of the ER.

In the pedagogical theory we consider our work to be an important step. As it resonates in our work, authors in the division or research fields are rarely dedicated in the ER. Our work focuses on the knowledge, that we used to extend the pedagogical theory. It can become as a study material for the undergraduate preparation of the teachers, or other forms of education for teachers in the 1. grade of primary school, or for the needs of further science or pedagogical workers, which this problem speaks to.

We also take for important our obtained results as an enrichment to the pedagogical research to new empiric data. We come from the fact, that identically, as the pedagogical handling of this problematic, the empiric surveys from the subject didactics are also rare. With the help of research we obtained surveys about the educational content of ER and came to its innovation. At the same time, our research can be an inspiration for deeper scientific discoveries in the field of interdisciplinary overlaps of the ER, or can be an inspiration to the revision of the educational standard for the 1. and 2. grade of primary school.

We see the Important benefits of our work for the pedagogical practice as well. If the school politics would approach the making of the educational standard of the ER based on our example, it would contribute in updating not only the pedagogic-didactical work of the teachers, but also the development of a young school age pupil, because the submitted research results come from the opinions of present teachers and professionals, who are actively teaching the ER or deal with it on a pedagogical and scientific level.

VÝBER Z POUŽITEJ LITERATÚRY

AKKER, J. V. D. 2008. *A curriculum perspective on plurilingual education* [online]. Amersfoort : Institute for curriculum development, 2008. 18 p. [cit. 2020-06-10] Dostupné na internete: < <https://rm.coe.int/16805a1e57> > . ISBN bez udania.

BABIAKOVÁ, S., KRATOCHVÍLOVÁ, E. a kol. 2009. *Obsahová integrácia v elementárnej a predškolskej edukácii*. Banská Bystrica : PF UMB, 2009. ISBN 978-80-8083-754-9.

BERGER, M. 2020. What is the personality? Two myths and definition. In *New ideas of psychology*. [online]. 2020, vol. 57, no. 2 [cit. 2021-01-05]. Dostupné na internete: < <https://www.sciencedirect.com/journal/new-ideas-in-psychology/vol/57/suppl/C>>. ISSN 0732-118X.

BERNÁTHOVÁ, R., KOCHOVÁ, H. 2013. *Informačno-komunikačné technológie v primárnom prírodovednom vzdelávaní*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, 2013. 145 s. ISBN 978-80-555-0995-2.

BUDNIAK, A. 2009. *Pedagogiczne aspekty wykorzystania czasopism w procesie wspierania rozwoju dzieci przedszkolnych*. Katowice : Górnosląska Wyższa Szkoła Handlowa im. Wojciecha Korfanteo, 2009. 240 s. ISBN 9788360953266.

CADAVID, C, 2019. Teaching English in Primary School through a Spiral Thematic Curriculum. In *Íkala, Revista de Lenguaje y Cultura*. [online]. 2019, vol. 24, no. 2 [cit. 2020-11-27]. Dostupné na internete:

<<https://revistas.udea.edu.co/index.php/ikala/article/view/3180>>. ISSN 2145-566X.

CIBÁKOVÁ, D. 2012. *Jazyk a kognícia v rozvíjaní porozumenia textu u žiaka primárnej školy*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, 2012. 235 s. ISBN 978-80-555-0605-0.

CIMATTI, B. 2016. Definition, development, assessment of soft skills and their role for the quality of organizations and enterprises. In *International Journal for Quality Research*. [online]. 2016, vol. 10, no. 1 [cit. 2020-08-16]. Dostupné na internete: <<http://ijqr.net/journal/v10-n1/5.pdf>>. ISSN 1800-6450.

ČÁBALOVÁ, D., PODROUŽEK, L. 2013. Špecifika prírodovedného vzdelávania v primárnej škole se zretelem k projektové kooperativní výuce. In *Arnica* [online]. 2013, roč. 2013, č. 1-2 [cit. 2018-11-29]. Dostupné na internete:

<<https://www.arnica.zcu.cz/images/casopis/2013/clanky/1clanekARNICA2013.pdf>>. ISSN 1804-8366.

ČERNOCKÝ, B. a kol. 2011. *Přírodovědná gramotnost ve výuce*. Praha : Národní ústav pro vzdělávání divize VÚP, 2011. 69 s. ISBN 978-80-86856-84-1.

DENEME, S., ADA, S. 2012. On applying the interdisciplinary approach in primary school. In *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. [online]. 2012, vol. 46, [cit. 2019-08-16]. Dostupné na internete: <<https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/>>. ISSN 1877-0428.

DILLON, J. 2009. On Scientific Literacy and Curriculum Reform. In *International Journal of Environmental & Science Education*. [online]. 2009, vol. 4, no. 3 [cit. 2019-06-24]. Dostupné na internete: <<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ884393.pdf>>. ISSN 1306-3065.

- DOUŠKOVÁ, A. 2003. *Učenie sa žiaka v prírodovednom a spoločenskom kontexte*. Banská Bystrica : PF UMB, 2003. 144 s. ISBN 80-8055-807-8.
- DVOŘÁK, D. 2009. Řazení učiva v soudobých teoriích kurikula. In *Pedagogika*. [online]. 2009, roč. 60, č. 2 [cit. 2013-03-26]. Dostupné na internete: <<https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=1032&lang=cs>>. ISSN 2336-2189.
- EUROPEAN COMMISSION, 2019. *Key competences for lifelong learning*. [online].Luxembourg : Publications Office of the European union, 2019. 20 p. [cit. 2019.09.04]. Dostupné na internete: <<https://op.europa.eu>> 978-92-76-00476-9.
- FABIÁNKOVÁ, B. 1995. *Didaktika prvouky*. Brno : Paido, 1995. 55 s. ISBN 80-85931-036.
- FAZEKAS, Á. a kol. 2012. A pedagógiai rendszerek általános hatás- és bevértásvizsgálati rendszere. In *A pedagógia rendszer*. Budapest : Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft., 2012. ISBN 978-963-9795-50-1, p. 209 – 233.
- FLICK, U. a kol., 2004. *A companion to qualitative research*. [online]. London : Sage publications, 2004. [cit. 2020-11-14]. Dostupné na internete: <<https://books.google.sk/books?hl=sk&lr=&id=IRSL1KJEPoC&oi=fnd&pg=PA178&dq=explicit+methodological+triangulation&ots>>. ISBN 0 7619 7374 5.
- GEDVILIENÉ, G., BORTKEVIČIENE, V. 2013. The importance of key competences in the context of lifelong learning. In *ICERI 2013* [online]. Spain : ICERI, 2013, p. 4646-4653. [cit. 2020-09-05].Dostupné na internete: <http://www.ehea.info/media.ehea.info/file/New_goals/90/9/WG3_2016_11_02_Competencs_Gedviliene_648909.pdf>. ISBN 978-84-616-3847-5.
- GOLEMAN, D. 2007. *Social Intelligence*. New York : Bantam Dell Pub Group, 2007. 403 s. ISBN 978-05-5338-449-9.
- HARLEN, W. 2000. *The teaching of science in primary school*. London : David Fulton Publisher, 2000. 256 p. ISBN 978-1853465642.
- HELD, Ľ. 2010. Príroda – deti – vedecké vzdelávanie. In *Predškolská a elementárna pedagogika*. Praha : Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-828-9, s. 347-361.
- HENDL, J. 2016. *Kvalitatívny výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 4. vyd. Praha : Portál, 2016. 440 s. ISBN 978-80-262-0982-9.
- HENDL, J., REMR, J. 2017. *Metody výzkumu a evaluace*. Praha : Portál, 2017. 376 s. ISBN 978-80-262-1192-1.
- HOLBROOK, J. RANNIKMAE, M. 2009. The Meaning of Scientific Literacy. In *International Journal of Environmental & Science Education*. [online]. 2009, vol. 4, no. 3 [cit. 2019-06-13]. Dostupné na internete: <<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ884397.pdf>>. ISSN 1306-3065.
- IRELAND, J., MOUTHAN, M. 2020. Perspectives on curriculum design: comparing the spiral and the network models. In *Research Matters*. [online]. 2020, vol. 30, no. 1 [cit. 2020 -09-05]. Dostupné na internete: <<https://www.cambridgeassessment.org.uk/Images/598388.pdf>>. ISSN 1755-6031.
- JÓZSA, K. 2004. Az első osztályos tanulók elemi alapkészségeinek fejlettsége. In *Iskolakultúra*. . [online]. 2004, vol. 14, no. 11 [cit. 2020-06-19]. Dostupné na internete: <<http://www.iskolakultura.hu/index.php/iskolakultura/article/view/20152>>. ISSN 1588-0818.
- KASIK, L. (2007). A szociális kompetencia fejlesztésének elmélete és gyakorlata. In

- Iskolakultúra*, [online]. 2007, vol. 17, no. 11-12 [cit. 2020-06-11]. Dostupné na internete <<http://www.iskolakultura.hu/index.php/iskolakultura/article/view/20687>> ISSN 1588-0818.
- KASPER, T., KASPEROVÁ, D. 2008. *Dějiny pedagogiky*. Praha : Grada Publishing, 2008. 224 s. ISBN 978-80-247-2429-4.
- KLUSÁK, M. 2010. Poznávaní sociálního prostředí. In *Předškolská a elementární pedagogika*. Praha : Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-828-9, s. 363-399.
- KLUSÁK, M. 2002. *Prvouka v 1. třídě : výskumná správa*. Praha : Pražská skupina školní etnografie, 2002. 46 s.
- KOLLÁROVÁ, D. 2010. *Pozorujeme a spoznáваме blízky región : pracovný zošit pre žiakov a rodičov*. Pezinok : Renesans, 2010. 44 s. ISBN 978-80-89402-28-1.
- KOLLÁROVÁ, D. 2018. Tvorivá dramatika v lesnej pedagogike. In *Lesná pedagogika*. Zvolen : NLC, 2018. s. 77 – 85. ISBN 978-80-8093-240-5.
- LENOIR, Y., HASNI, A. 2016. Interdisciplinarity in Primary and Secondary School: Issues and Perspectives. In *Creative Education*. [online]. 2016, vol. 07, no. 16 [cit. 2019-09-28]. Dostupné na internete: <https://file.scirp.org/pdf/CE_2016102017124774.pdf>. ISSN 2151-4771.
- LIMING, Z. a kol. 2012. Importance of Soft Skills for Education and Career Success. In *International Journal for Cross-Disciplinary Subjects in Education* [online]. 2012, vol. 2, no.2 [cit. 2021-02-27]. Dostupné na internete: <https://www.researchgate.net/publication/307710561_Importance_of_Soft_Skills_for_Education_and_Career_Success>. ISSN 2042-6364.
- MIHÁLIK, L. 1989. *Rozvíjanie myslenia, reči a základných zručností na 1. stupni základnej školy*. Bratislava : SPN. 1989. 129 s. ISBN 067- 041 – 89.
- MURTI, A. 2014. Why Soft Skills Matter. In *IUP Journal of Soft Skills* [online]. 2018, vol. 3, no. 3 [cit. 2019-07-16]. Dostupné na internete: <https://www.iupindia.in/1409/Soft%20Skills/Why_Soft_Skills_Matter.html>. ISSN 0973-8479.
- NAGY, J. 2010. A személyiség kompetenciái és operációs rendszere. In *Iskolakultúra* [online]. 2010, vol. 20, no. 7-8 [cit. 2019-05-06]. Dostupné na internete: <<http://www.iskolakultura.hu/index.php/iskolakultura/article/view/21033>>. ISSN 1588-0818.
- NAGYOVÁ, A. 2019. Obsah vzdelávania vyučovacieho predmetu Prvouka na Slovensku a v zahraničí. In *GRANT journal*. [online]. 2019, roč. 8, č. 2 [cit. 2020.01.23]. Dostupné na internete: <http://www.grantjournal.com/index.php?option=com_content&view=article&id=34&Itemid=30&lang=cs>. ISSN 1805-0638.
- NAGYOVÁ, A. 2020. *Stratégia vyučovania Prvouky ako súčasť individuálnej koncepcie učiteľa : rigorózna práca*. Nitra : PF UKF. 101 s.
- NAKONEČNÝ, M. 2013. *Lexikon psychologie*. Praha : Vodnář, 2009. 660 s. ISBN 978-80-7439-056-2.
- NATIONAL COUNCIL FOR THE SOCIAL STUDIES. 2011. *National curriculum standards for social studies: A framework for teaching, learning and assessment*. Silver Spring : National Council for the Social ,2011. 171 p. ISBN 0879861053.
- NAVRÁTILOVÁ, K. 1986. *Didaktika prvouky*. Nitra : PF UKF, 1986. 148 s.

- NAVRÁTILOVÁ, K., BUJNOVÁ, E. IVANOVIČOVÁ J. 2002. *Vlastiveda na 1. stupni základnej školy (Vybrané kapitoly z didaktiky Vlastivedy)*. Nitra : PF UKF, 2002. 179 s. ISBN 80-8050-564-0.
- PATTON, Q.M., 2015. *Qualitative research and evalution methods*. London : Sage Publications, 2015. 832 p. ISBN 978-14-1297-212-3.
- PODROUŽEK, L. 2003. *Úvod do didaktiky prvouky a přírodovědy pro primární školu*. Dobrá voda u Pelhřimova : Aleš Čeněk, 2003. 246 s. ISBN 80-86473-45-7.
- PORUBSKÝ, Š. a kol. 2016. *Kurikulum základnej školy očami učiteľov*. Banská Bystrica : Belianum, 2016. 176 s. ISBN 978-80-557-1154-6.
- PRŮCHA, J. 2002. *Moderní pedagogika*. Praha : Portál, 2005. s. 481. ISBN 80-7367-047-X.
- PUNCH, F. K. 2015. *Úspešný návrh výskumu*. Praha : Portál, 2015. 232 s. ISBN 978-80-262-0980-5.
- SHAPIRO, L, E. 2009. *Emoční inteligence dítěte a její rozvoj*. Praha : Portál, 2009. 267 s. ISBN 978-80-7367-648-3.
- SILVERMAN, D. 2005. *Ako robiť kvalitatívny výskum*. Bratislava : Ikar, 2005. 328 s. ISBN 80-551-0904-4.
- STARÁ, J., KRČMÁROVÁ, T. 2014. Užívání nových učebnicových materiálů u učitelů 1. stupně ZŠ. In *Pedagogická orientace*. ISSN 1211-4669, roč. 24, č. 1, s. 77-101.
- TAYLOR, R. a kol. 2008. Creativity, inquiry, or accountability? Scientists and teachers perceptions of science education. In *Science education* . [online]. 2008, vol. 92, no. 6 [cit. 2019-02-17]. Dostupné na internete: <<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/sce.20272>>. ISSN 1098-327X.
- TUPÝ, K. a kol. 1980. *Prvouka pre 1. a 2. ročník základnej školy – Didaktická a metodická kniha pre učiteľov*. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1980. 208 s. ISBN 67 103-80.
- WIEGEROVÁ, A. 2003. Přírodovedná gramotnosť a jej dosah na prírodovedné vzdelávanie v kurikule 1. stupňa ZŠ na Slovensku. In *Sociální a kulturní souvislosti výchovy a vzdělávání : 11. výroční mezinárodní konference ČAPV : Sborník referátu* [online]. Brno : Masarykova univerzita, 2003. Dostupné na internete: <<https://www.ped.muni.cz/capv11/default0.htm>>.
- ŽOLDOŠOVÁ, K., 2011. *Implementácia konštruktivistických princípov prírodovedného vzdelávania do školských vzdelávacích programov MŠ a 1. stupňa ZŠ*. Prešov : Rokus, 2011. 262s. ISBN 978-80-89510-00-9.
- ZSOLNAI, A. 2013. *A szociális fejlődés segítése*. Budapest : Gondolat kiadó, 2013. 273 o. ISBN 978-963-693-477-4.

ZOZNAM PUBLIKOVANÝCH PRÁC DOKTORANDA

ADE Vedecké práce v ostatných zahraničných časopisoch

NAGYOVÁ, A. 2019. Obsah vzdelávania vyučovacieho predmetu Prvouka na Slovensku a v zahraničí. In *Grant journal*. ISSN 1805-0638, 2019, roč. 8, č. 2, s. 55-59.

KOLLÁROVÁ, D., NAGYOVÁ, A. 2020. Učebné úlohy v Prvouke vo vzťahu k Bloomovej taxonómii kognitívnych cieľov. In *Grant Journal*. ISSN 1805-0638, 2020, roč. 9, č. 2, s. 50-53.

ADF Vedecké práce v ostatných domácich časopisoch

NAGYOVÁ, A., KOLLÁROVÁ D. 2021. Prvouka ako proces hľadania, objavovania a skladania obrazu okolitého sveta. In *Naša škola*. ISSN 1335-2733, 2021, roč. XXIV., č. 7-8, s. 10-17.

ADM Vedecké práce v zahraničných časopisoch registrovaných v databázach Web of Science alebo SCOPUS

KOLLÁROVÁ, D., NAGYOVÁ, A. 2020. Teacher's perception of the books of the subject Elementary Realia with an emphasis on forest environment topics. In *Ad alta: Journal of Interdisciplinary Research*. ISSN 1804-7890, 2020, roč. 10, č. 2, s. 188-194.

KARASOVÁ, L., KOLLÁROVÁ, D. NAGYOVÁ, A. 2019. Literary text and its integration into the educational content of the subject of Elementary Realia. In *Ad alta: Journal of Interdisciplinary Research*. ISSN 1804-7890, 2019, roč. 9, č. 2, s. 114-120.

KOLLÁROVÁ, D., HEGAROVÁ, E., NAGYOVÁ, A. 2021. Educational construct of natural and social realities in the 2nd grade of elementary school with emphasis on environmental education: a comparison of the Slovak and Czech model. In *Ad alta: Journal of Interdisciplinary Research*. /v tlači/

AFC Publikované príspevky na zahraničných vedeckých konferenciách

NAGYOVÁ, A. 2020. Prvouka ako dynamický prvok v edukácii. In *Interkulturní perspektivy studentů doktorských programů a jejich příprava se zaměřením na mezioborovou pestrost*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2020. ISBN 978-80-244-5682-9, s. 111-117.

NAGYOVÁ, A. 2020. Presahy obsahu Prvouky do prírodovednej a kultúrnej gramotnosti. In *Quaere 2020*. Hradec Králové : Magnanimitas, 2020. ISBN 978-80-87952-32-0, s. 922-928.

NAGYOVÁ, A., KOLLÁROVÁ, D. 2020. Učenie o lese v učiteľovej stratégii vyučovania Prvouky. In *MMK 2020, Mezinárodní Masarykova konference pro doktorandy a mladé vědecké pracovníky*. Hradec Králové : Magnanimitas, 2020. ISBN 978-80-87952-33-7, s. 713-719.

AFD Publikované príspevky na domácich vedeckých konferenciách

NAGYOVÁ, A. 2019. Prvouka ako vyučovací predmet rozvíjajúci myslenie žiaka. In *Inovatívne trendy v odborových didaktikách – Prepojenie teórie a praxe výučbových stratégií kritického a tvorivého myslenia*. Nitra : UKF PF, 2019. ISBN 978-80-558-1408-7, s. 130-133.

KOLLÁROVÁ, D., NAGYOVÁ, A. 2020. Aktivizujúce metódy v Prvouke a ich potenciál pre výchovu k trvalo udržateľnému rozvoju. In *Pedagogica Actualis XI : Spoločnosť a výchova*. Trnava : Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 2020. ISBN 978-80-572-0045-1, s. 180-186.

AFG Abstrakty príspevkov zo zahraničných vedeckých konferencií

NAGYOVÁ, A. 2021. Development of cognitive processes in education of natural sciences and social sciences realities at the elementary level of education. In *International Electronic Scientific and Practical Journal „WayScience“: Ingration of Education, Science and Business in Modern Environment: Winter Debates, 2 (04.02.2021-05.02.2021, Dnipro, Ukraine)*. ISSN 2664-4819, p. 145-148.

BDE Odborné práce v ostatných zahraničných časopisoch

NAGYOVÁ, A. 2019. Literárny text ako východisko k vzdelávaciemu obsahu: Les ukrytý v básni. In *Jazyk, literatura, komunikace*. ISSN 1805-689X, 2019, roč. 8, č. 2, s. 110-121.

Poznámky

Poznámky